

Menys mal no és català

J. M. i C.

Hi ha un fenomen lingüístic que coneixem amb el nom de **calc**: consisteix a copiar d'una altra llengua una determinada solució lèxica, sintàctica o semàntica. Pot ser un procediment acceptable quan no trobem en la pròpia alternatives adequades; però per principi hem de rebutjar-lo quan el nostre idioma ens ofereix recursos genuïns per a expressar el mateix. El terme **gratacel** és un exemple de calc de l'anglès *skyscraper* (*sky* 'cel, firmament', *scraper* 'rascador, gratador'), que la preceptiva ha admès per al significat d'edifici que consta d'un gran nombre de pisos i que, doncs, ateny una alçària molt gran'.

Si els elements que intervenen en els «plagis» de llenguatge són reconeguts aïlladament com a normatius, com és el cas de *grata* (del verb *gratar*) i *cel*, no és fàcil que s'identifiquin com a forasters, i així es consoliden d'una manera inconscient. Tothom sap que **menos* (pronunciat «menús» o «menos») és castellà, però que s'ha estès en català perquè la forma equivalent, **menys**, es distingeix poc de **més**; s'hi confon fàcilment. Els catalanoparlants hem abandonat progressivament el castellanisme, i així diem, per exemple, correctament: *Eren menys que no diuen*. Allò que no és tan evident és que alguns enunciats són inadmissibles no solament per la presència del mot **menos*, sinó també globalment com a construccions: en català, no hem de dir **Són les cinc menos* [o *menys*] *quart*, sinó *Són tres quarts de cinc*.

Justament, el geni, el caràcter de les llengües, es manifesta sobretot en la manera com formen les frases, més que no pas en les unitats lèxiques. Si és clar que la locució **menos mal*, d'ús tan estès, no és catalana, també ho és que el problema principal no està en la presència de la paraula **menos*, sinó en el fet d'haver copiat innecessàriament una construcció castellana. El català té més d'una opció que s'hi correspon: **encara**, **encara bo**, **encara sort**, **encara rai**, etc.; observeu que la base de totes

aquestes alternatives no és *menys*, sinó *encara*: *Encara si no ha pres mal, Encara ho que s'ha retirat a temps, S'han salvat tots: encara sort!, Encara rai que no ha estat pitjor.*

El català recorre amb menor freqüència que altres llengües a la forma *menys* per a compondre frases fetes; cal, doncs, que ens assegurem bé que aquelles que la contenen no són interferències, barbarismes que hem d'esmenar. Diem, per exemple, **no n'hi ha per a tant!**, i no **ja serà menys!*: *Dius que ha promès no tornar mai més? No n'hi ha per a tant!* Disposem de **tret de** o **llevat de** per a expressions com: *Tret d'elles dues, ningú més no es va queixar*, o, amb un to més culte: *Llevat d'elles dues...*; la llengua catalana no s'inclina per **Menys elles dues...* Tampoc no és genuïna la locució **ni molt menys*, que solucionem amb altres girs com **ni de molt, ni de bon tros** i, **encara, de cap manera**, etc.: *No van aplegar-s'hi tres-centes persones, ni de molt [ni de bon tros]*. Ni **poc més o menys*, que ha de ser substituïda per **si fa no fa** o **si fa o no fa**: *El seu germà i el teu tenen si fa no fa [si fa o no fa] la mateixa edat.*

[Medicampus, 19 desembre 2000]